

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СЛОВАЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

ЮЛІЯ ЮСИП-ЯКИМОВИЧ

**ІСТОРИЧНА ГРАМАТИКА
ЧЕСЬКОЇ МОВИ**

**Методичні рекомендації
до проведення практичних занять**

УЖГОРОД – 2024

**MINISTERSTVO ŠKOLSTVI A VĚDY UKRAJINY
STÁTNÍ VYSOKÁ ŠKOLA
UŽHORODSKÁ NÁRODNÍ UNIVERZITA
FILOLOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA SLOVENSKÉ FILOLOGIE**

JULIA JUSYP-JAKYMOVIČ

HISTORICKÁ GRAMATIKA ČEŠTINY

**Metodická příručka
pro studenty oddělení bohemistiky**

UŽHOROD 2024

Юсип-Якимович Ю.В. Історична грамати́ка чеської мови: методичні рекомендації до проведення практичних занять для студентів 3 курсу ОП «Чеська мова та література» ОС бакалавр галузі знань 03 «Гуманітарні науки» спеціальності 035 «Філологія» спеціалізації 035.038. «Слов'янські мови та літератури (переклад включно) перша - чеська». Ужгород, 2024. 26 с.

Рецензенти: Буднікова Л.Т., кандидат філологічних наук, доцент;
Харківська О.В., кандидат філологічних наук, доцент

Обговорено і затверджено на засіданні кафедри словацької філології
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
«22» грудня 2023 р., протокол №7.

Рекомендовано до друку Вченою радою філологічного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
«26» грудня 2023 р., протокол № 5.

© Юсип-Якимович Ю.В., 2024 р.
© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2024 р

ЗМІСТ
ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
МОДУЛЬ 1

ТЕМА 1. Kořeny češtiny – Praslovanština. Fonologický systém praslovanštiny v letech 600–900 n. l.	5
ТЕМА 2. Fonologický systém pozdní praslovanštiny. Charakteristické znaky západního dialektu praslovanštiny. Fonologické změny provedené na prahu pračeštiny (10. stol.).....	6
ТЕМА 3. Fonologický vývoj češtiny. Fonologický systém pračeštiny..... Vývoj fonologického systému 11.–14. století	7
ТЕМА 4. Fonologický systém češtiny 15. století Vývoj fonologického systému od 15. století.....	8

МОДУЛЬ 2

ТЕМА 5. Deklinace. Jmenná deklinace. Vokální kmeny. Konsonantické kmeny.....	9
ТЕМА 6. Zájmenné skloňování.....	10
ТЕМА 7. Deklinace adjektiv a adjektiválií. Složené skloňování adjektiv (adjektiválií). Komparativ.....	11
ТЕМА 8. Konjugace. Vývoj gramatických kategorií českého slovesa. Vývoj flektivní morfologie českého slovesa. Vývojové trendy.....	12
ТЕМА 9. Vývoj jednotlivých slovesných forem a kategorií	13

ЗРАЗОК ВАРІАНТА МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ.....14

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....22

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ24

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ 1

ТЕМА 1. KOŘENY ČEŠTINY – PRASLOVANŠTINA

FONOLOGICKÝ SYSTÉM PRASLOVANŠTINY V LETECH 600–900 n. l.

I. Palatalizace a přehlásky

- 1) Palatalizace velár
- 2) Jotace
- 3) Přehlásky *'ǎ > e, *'u > *i

II. Tendence k progresivní sonoritě slabiky

- 1) Monoftongizace klesavých diftongů³¹
- 2) Vývoj skupin TǎrT, TǎlT, TerT, TelT (metateze likvid / východoslovanské plnohlasí)
- 3) Vývoj ide. slabikotvorných likvid *r̥, *l̥
- 4) Vznik nosovek
- 5) Vývoj ostatních konsonantů na konci slabiky
- 6) Proteze a hiát

III. Defonologizace kvantity

LITERATURA

Cuřín F. Vývoj českého jazyka a dialektologie. Praha: SPN, 1977.

Encyklopedický slovník češtiny:

<https://www.czechency.org/slovník/PERIODIZACE>.

Komárek M. Studie z diachronní lingvistiky. Olomouc 2006.

Komárek M. Dějiny českého jazyka. Brno: Host, 2012.

Kosek P. Historická mluvnice češtiny - překlenovací seminář Historická mluvnice češtiny. Fonetika. Překlenovací seminář 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014.

Lamprecht A., Šlosar D., Bauer J. Historická mluvnice češtiny. Praha: SPN, 1986.

Pleskalová J. Stará čeština pro nefilology. Brno, 2009.

Večerka R. Počátky písemnictví v českých zemích do poloviny 13. století. Brno 1992.

**TEMA 2. FONOLOGICKÝ SYSTÉM POZDNÍ PRASLOVANŠTINY
CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY ZÁPADNÍHO DIALEKTU
PRASLOVANŠTINY
FONOLOGICKÉ ZMĚNY PROVEDENÉ NA PRAHU PRAČEŠTINY
(10. STOL.)**

I. Kontrakce

II. Zánik a vokalizace jerů

III. Denazalizace

IV. Následky kontrakce, zániku jerů a denazalizace

LITERATURA

Cuřín F. Vývoj českého jazyka a dialektologie. Praha: SPN, 1977.

Encyklopedický slovník češtiny:

<https://www.czechency.org/slovník/PERIODIZACE>.

Komárek M. Studie z diachronní lingvistiky. Olomouc 2006.

Komárek M. Dějiny českého jazyka. Brno: Host, 2012.

Kosek P. Historická mluvnice češtiny - překlenovací seminář Historická mluvnice češtiny. Fonetika. Překlenovací seminář 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014.

Lamprecht A., Šlosar D., Bauer J. Historická mluvnice češtiny. Praha: SPN, 1986.

Pleskalová J. Stará čeština pro nefilology. Brno, 2009.

Večerka R. Počátky písemnictví v českých zemích do poloviny 13. století. Brno 1992.

**TEMA 3. FONOLOGICKÝ VÝVOJ ČEŠTINY.
FONOLOGICKÝ SYSTÉM PRAČEŠTINY
VÝVOJ FONOLOGICKÉHO SYSTÉMU 11.–14. STOLETÍ**

1. Změna $dz' > z'$
2. Rozvinutí korelace měkkosti
3. Pračeská depalatalizace
4. Přehláska $'ä > ě$
5. Vývoj l
6. Změna $g > \gamma > h$
7. Asibilace a vznik $ř$
8. Historická depalatalizace
9. Přehlásky $'u > i, 'o > ě$
10. Vývoj $ě$
11. Vývoj opozice $y-i$
12. Vývoj r, l sonans
13. Vývoj neslabičných sonant (tzv. pobočných slabik)
12. Samohlásková kvantita
13. Vývoj f
13. Protetické a hiátové hlásky
14. Změny v proudu řeči

LITERATURA

Cuřín F. Vývoj českého jazyka a dialektologie. Praha: SPN, 1977.

Encyklopedický slovník češtiny:

<https://www.czechency.org/slovník/PERIODIZACE>.

Komárek M. Studie z diachronní lingvistiky. Olomouc 2006.

Komárek M. Dějiny českého jazyka. Brno: Host, 2012.

Kosek P. Historická mluvnice češtiny - překlenovací seminář Historická mluvnice češtiny. Fonetika. Překlenovací seminář 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014.

Lamprecht A., Šlosar D., Bauer J. Historická mluvnice češtiny. Praha: SPN, 1986.

Pleskalová J. Stará čeština pro nefilology. Brno, 2009.

Večerka R. Počátky písemnictví v českých zemích do poloviny 13. století. Brno 1992.

TEMA 4. FONOLOGICKÝ SYSTÉM ČEŠTINY 15. STOLETÍ VÝVOJ FONOLOGICKÉHO SYSTÉMU OD 15. STOLETÍ

1. Diftongizace ó > ʊ o
2. Diftongizace ý > eĭ
3. Diftongizace ú > ou
4. Monoftongizace ě > í
5. Monoftongizace ʊ o > ú (<ů>)
6. Úžnění é > í
7. Změna aj > ej
8. Změna w > v.

LITERATURA

Cuřín F. Vývoj českého jazyka a dialektologie. Praha: SPN, 1977.

Encyklopedický slovník češtiny. :

<https://www.czechency.org/slovník/PERIODIZACE>.

Komárek M. Studie z diachronní lingvistiky. Olomouc 2006.

Komárek M. Dějiny českého jazyka. Brno: Host, 2012.

Kosek P. Historická mluvnice češtiny - překlenovací seminář Historická mluvnice češtiny. Fonetika. Překlenovací seminář 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014.

Lamprecht A., Šlosar D., Bauer J. Historická mluvnice češtiny. Praha: SPN, 1986.

Pleskalová J. Stará čeština pro nefilology. Brno, 2009.

Večerka R. Počátky písemnictví v českých zemích do poloviny 13. století. Brno 1992.

МОДУЛЬ 2

TEMA 5. JMENNÁ DEKLINACE

1. Pád. Rod. Číslo .Vývojové trendy české deklinace

2.Vokalické kmeny:

2.1. O-kmeny maskulin .

2.2. Jo-kmeny maskulin

2.3. Kolísání mezi o-a jo-kmeny

2.4. Substantiva se sufixy *-jan-in-ъ, *-telъ a *-afъ

2.5.I jo-kmeny maskulin

2.6.U-kmeny maskulin

2.7.O-kmeny neuter .

2.8.Jo-kmeny neuter

2.9.Ijo-kmeny neuter

2.10. Ja-kmeny

2.11.Kolísání mezi a-a ja-kmeny

2.12.Ija-kmeny

2.13.I-kmeny

3. Konsonantické kmeny:

3.1.N-kmeny maskulin

3.2.N-kmeny neuter

3.3.T-kmeny maskulin

3.4.Ťv-kmeny feminin

3.5.R-kmeny feminin

3.6.S-kmeny neuter

3.7.Nt-kmeny neuter

LITERATURA

Cuřín F. Vývoj českého jazyka a dialektologie. Praha: SPN, 1977.

Encyklopedický slovník češtiny:

<https://www.czechency.org/slovník/PERIODIZACE>.

Komárek M. Studie z diachronní lingvistiky. Olomouc 2006.

Komárek M. Dějiny českého jazyka. Brno: Host, 2012.

Kosek P. Historická mluvnice češtiny - překlenovací seminář Historická mluvnice češtiny. Tvarosloví. Překlenovací seminář 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014.

Lamprecht A., Šlosar D., Bauer J. Historická mluvnice češtiny. Praha: SPN, 1986.

Pleskalová J. Stará čeština pro nefilology. Brno, 2009.

TEMA 6. ZÁJMENNÉ SKLOŇOVÁNÍ

1. Bezrodá zájmenná deklinace

2. Rodová zájmenná deklinace

A/ Měkká deklinace

a) Vývoj měkké deklinace

b) Vývoj zájmena *jь, ja, je

c) Náš, naše, naše / váš, vaše, vaše

d) S(en), sie, se (sie)

e) Čí, ký(ž), tý(ž)

B/ Tvrdá deklinace

C/ Nepravidelné deklinace

- a) Můj, tvůj, svůj
- b) Sám, sama, samo
- c) Kto, čso
- d) Veš, všě, vše

LITERATURA

Cuřín F. Vývoj českého jazyka a dialektologie. Praha: SPN, 1977.

Encyklopedický slovník češtiny. Praha: LN, 2002.

Komárek M. Studie z diachronní lingvistiky. Olomouc 2006.

Komárek M. Dějiny českého jazyka. Brno: Host, 2012.

Kosek P. Historická mluvnice češtiny - překlenovací seminář Historická mluvnice češtiny. Tvarosloví. Překlenovací seminář 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014.

Lamprecht A., Šlosar D., Bauer J. Historická mluvnice češtiny. Praha: SPN, 1986.

Pleskalová J. Stará čeština pro nefilology. Brno, 2009.

TEMA 7. DEKLINACE ADJEKTIV A ADJEKTIVÁLIÍ

1. Jmenné skloňování adjektiv (adjektiválií)

- a) O-kmeny a a-kmeny
- b) Jo- a ja-kmeny
- c) Stažené ijo- a ija-kmeny

2. Složené skloňování adjektiv (adjektiválií)

- 2.1. Tvrdá složená deklinace
- 2.2. Měkká složená deklinace

3. Komparativ

- 3.1. Tvoření komparativu a superlativu
- 3.2. Skloňování komparativu a superlativu

LITERATURA

- Cuřín F. Vývoj českého jazyka a dialektologie. Praha: SPN, 1977.
- Encyklopedický slovník češtiny. Praha: LN, 2002.
- Komárek M. Studie z diachronní lingvistiky. Olomouc 2006.
- Komárek M. Dějiny českého jazyka. Brno: Host, 2012.
- Kosek P. Historická mluvnice češtiny - překlenovací seminář Historická mluvnice češtiny. Tvarosloví. Překlenovací seminář 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014.
- Lamprecht A., Šlosar D., Bauer J. Historická mluvnice češtiny. Praha: SPN, 1986.
- Pleskalová J. Stará čeština pro nefilology. Brno, 2009.

TEMA 8. KONJUGACE. VÝVOJ GRAMATICKÝCH KATEGORIÍ ČESKÉHO SLOVESA. VÝVOJ FLEKTIVNÍ MORFOLOGIE ČESKÉHO SLOVESA. VÝVOJOVÉ TRENDY

1. Vývoj gramatických kategorií českého slovesa.
 - 1.1. Osoba
 - 1.2. Číslo
 - 1.3. Čas
 - 1.4. Způsob
 - 1.5. Slovesný rod
 - 1.6. Vid
2. Vývoj flektivní morfologie českého slovesa
 - 2.1. Vývojová východiska
 - 2.2. Tematická slovesa
3. Vývojové trendy ve flektivní morfologii českého slovesa
 - 3.1. Vliv hláskových změn
 - 3.2. Přejít od neproduktivních tříd k produktivním
 - 3.3. Sjednocení kořene infinitivního a přítomného kmene
 - 3.4. Sjednocení forem v rámci paradigmatu

3.5. Přejchod mezi slovesy I. a V. tříd

LITERATURA

Cuřín F. Vývoj českého jazyka a dialektologie. Praha: SPN, 1977.

Encyklopedický slovník češtiny. Praha: LN, 2002.

Komárek M. Studie z diachronní lingvistiky. Olomouc 2006.

Komárek M. Dějiny českého jazyka. Brno: Host, 2012.

Kosek P. Historická mluvnice češtiny - překlenovací seminář Historická mluvnice češtiny. Tvarosloví. Překlenovací seminář 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014.

Lamprecht A., Šlosar D., Bauer J. Historická mluvnice češtiny. Praha: SPN, 1986.

Pleskalová J. Stará čeština pro nefilology. Brno, 2009.

TEMA 9. VÝVOJ JEDNOTLIVÝCH SLOVESNÝCH FOREM A KATEGORIÍ

1. Prézens

1.1. Tematická slovesa

1. 2. Atematická slovesa

2. Imperativ

3. Aorist asigmatický (silný, tematický)

3.1. Aorist sigmatický (slabý, složený)

4. Imperfektum

5. Infinitiv. 6. Supinum

7. Participium I-ové

7.1. Participium nt-ové

7.2. Participium s-ové

7.3. Participium pasivní

8. Dějové substantivum

9. Präteritum
10. Antepřéteritum (plusquamperfektum)
11. Kondicionál
12. Futurum.
13. Pasivum

LITERATURA

- Cuřín F. Vývoj českého jazyka a dialektologie. Praha: SPN, 1977.
- Encyklopedický slovník češtiny. Praha: LN, 2002.
- Komárek M. Studie z diachronní lingvistiky. Olomouc 2006.
- Komárek M. Dějiny českého jazyka. Brno: Host, 2012.
- Kosek P. Historická mluvnice češtiny - překlenovací seminář Historická mluvnice češtiny. Tvarosloví. Překlenovací seminář 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014.
- Lamprecht A., Šlosar D., Bauer J. Historická mluvnice češtiny. Praha: SPN, 1986.
- Pleskalová J. Stará čeština pro nefilology. Brno, 2009.

ЗРАЗОК ВАРІАНТА МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Міністерство освіти і науки України

ДВНЗ "Ужгородський національний університет"

ОП «Чеська мова та література»

ОС бакалавр галузі знань 03 «Гуманітарні науки» спеціальності 035

«Філологія» спеціалізації 035.038. «Слов'янські мови та літератури (переклад включно) перша - чеська».

Навчальна дисципліна: *Історична граматики чеської мови*

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА 1

студент ____ 3 курсу

ВАРІАНТ 1.

Varianta 1.

Teoretické úlohy:

1. Vývoj fonologického systému od praslovanštiny do konce X. století. Vývoj praslovanských samohlásek.

2. Pračeské (příp. staročeské) deklinační typy. Deklinace vokalické. Mužské u-kmeny.

Testové úlohy:

1. V důsledku čeho došlo ke změnám: rohlík – rohlíček

- a) I. palatalizace;
- b) II. palatalizace;
- c) III. palatalizace;

2. V důsledku čeho došlo ke změnám: živočich – živočiši

- a) I. palatalizace;
- b) II. palatalizace;
- c) III. palatalizace.

3. Do které palatalizace patří tato slova: muška, nožka, ručka

- a) I. palatalizace;
- b) II. palatalizace;
- c) III. palatalizace.

4. V důsledku čeho došlo ke změnám: hoch - hoši

- a) I. palatalizace;
- b) II. palatalizace;
- c) III. palatalizace.

5. V důsledku čeho došlo ke změnám: druh - druzi

- a) I. palatalizace;
- b) II. palatalizace;
- c) III. palatalizace.

6. Do které palatalizace patří tato slova: ruce, vlci, noze

- a) I. palatalizace;
- b) II. palatalizace;
- c) III. palatalizace.

7. Na co se změnilá tato přehláska -`u- ve slově *čuch* ve 2. třetině 14. století?

- a) čach
- b) čich
- c) čuch

8. Na co se změnilá tato přehláska -`u- ve slově *kožuch* ve 2. třetině 14. století?

- a) kožích
- b) kožuch

c) kožech

9. Na co se změnilá tato přehláska -`u- ve slově břucho ve 2. třetině 14. století?

- a) břucho
- b) břicho
- c) břícho

10. Na co se změnilá tato přehláska -`u- ve slově pluce ve 2. třetině 14. století?

- a) plíce
- b) pluce
- c) plece

11. Co dálo toto slovo v současné češtině vjera?

- a) víra
- b) věra
- c) vjera

12. Co dálo toto slovo v současné češtině mjera?

- a) měra
- b) míra
- c) mjera

13. Co dálo toto slovo v současné češtině bjeda?

- a) bída
- b) bjeda
- c) běda

14. Ve kterých skupinách slov jsou slabikotvorné r / ě?

- a) srpen, vlk, krev
- b) Plzeň, Brno, Vltava
- c) plno, prst, růže
- d) krk, smrt, červený
- e) trh, trpět, říct

15. Ukažte, kde NENÍ vidět proces stahování:

- a) moja > má
- b) našeji > naši
- c) dobroje > dobré
- d) tajati > táti
- e) který > kteří

16. Najděte řadek, kde je chyba při změně nosových samohlásek:

- a) devęterø > devaterø
- b) p'ät' > pět
- c) mäso > meso
- d) vodø > vodu
- e) nesø > nesu

17. Co je to Havlíkovo pravidlo?

- a) připodobnění hlásek v řeči, a to znělostí, místem, způsobem artikulace, mezi slovy a uvnitř slov, spodoba;
- b) lichý jer v pořadí, počítáno od konce slova, zaniká; sudý jer v pořadí, počítáno od konce slova, se vokalizuje, tj. je nahrazen jinou samohláskou, v češtině je to -e;
- c) zjednodušení spojení samohlásky -j- s jinou samohláskou.

18. Uved'te praslovanskou formu slov:

budu, kotě, kuře, vejce.

19. Uka'zte změnu oja > á:

- a) dobraja > dobrá
- b) toju > tú
- c) dobryjimi > dobrými
- d) stojati > státi
- e) našeji > naši.

20. Uka'zte změnu aja > á:

- a) dobraja > dobrá
- b) toju > tú
- c) dobryjimi > dobrými
- d) stojati > státi
- e) našeji > naši

21. Která z těch palatalizací je progresivní:

- a) I. palatalizace;
- b) II. palatalizace;
- c) III. palatalizace

22. Která z těch palatalizací je regresivní:

- a) I. palatalizace;
- b) II. palatalizace;
- c) III. palatalizace

23. Ve kterém století proběhla I. palatalizace:

- a) v 6. století;
- b) v 5. století;

c) v 3. století.

24. V důsledku čeho došlo ke změnám: kozoroh - kozorozi

- a) I. palatalizace;
- b) II. palatalizace;
- c) III. palatalizace

25. Kdy se ustálila neutralizace znělosti?

- a) na konci 12 st.
- b) na konci 14 st.
- c) na konci 13 st.

26. Kdy se tvrdé slabikotvorné l změnilo v lu: *dĕhý* > *dlúhý*, *žĕtý* > *žlutý* ?

- a) během 14 st.
- b) během 12st.
- c) během 15 st.

27. Kdy v důsledku historické depalatalizace došlo k zániku jat' ?

- a) v 2 polovině 17st.
- b) v 1 polovině 12st.
- c) v 2 polovině 14st.

28. Co to je «depalatalizace» ?

- a) změkčení tvrdých konsonantů
- b) asimilace znělých konsonantů
- c) ztvrdnutí měkkých konsonantů

29. Kdy v češtině vznikl samostátný foném ř ?

- a) V průběhu 12st.
- b) V průběhu 13st.

c) V průběhu 14st.

30. Spojte slova s jejich změnami:

a) pěšijimi > pěšími	1. oju > ú
b) toju > tú	2. iji > í
c) dobryjimi > dobrými	3. oja > á
d) stojati > státi	4. yji > ý

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Vývoj fonologického systému od praslovanštiny do konce X. století.
2. Vývoj samohláskového systému
3. Vývoj praslovanských samohlásek
4. Vývoj skupin *tort, tolt (tart, tált), tert, telt* neboli tzv. metateze likvid
5. Vývoj skupin *tьrt, tьrt, tьlt, tьlt*
6. Stahování neboli kontrakce
7. Vývoj nosových samohlásek
8. Zánik a vokalizace jerů
9. Pračeský stav samohlásek. Vývoj souhláskového systému
10. Vývoj praslovanských souhlásek
11. Změna *dz' > z'*. Depalatalizace pračeské
12. Měkkostní korelace souhlásková a její rozvoj
13. Vývoj českého fonologického systému od konce X. století do konce století XIV
14. Vývoj samohláskového systému. Změny v samohláskách nízkých .Přehláska 'a > ě
15. Změny v samohláskách vysokých a středových a) Přehláska 'u > i .
b) Přehláska 'o > ě
16. Vývoj slabikotvorných likvid (r, l sonans)
17. Nové r, l sonans a vývoj pobočných slabik
18. Staročeská kvantita. Staročeský přízvuk
19. Vývoj souhláskového systému. Změna g > y > h
20. Asibilace u *t', d', r'* a vznik ř
21. Vývoj fonologického systému od konce XIV. století do konce XVI. století
22. Vývoj samohláskového systému
23. Rozvinutí jotace a labializace
24. Vývoj dlouhých samohlásek

25. Diftongizace *y* > *ei* (*y* > *ej*)
26. Diftongizace *ú* > *ou* (*ú* > *ou*)
27. Monoftongizace *ie* > *í* (*ie* > *i*)
28. Monoftongizace *uo* > *ú* (*uo* > *ů*)
29. Úženi *ě* > *i*
30. Změna *aj* > *ej* (a *au* > *ou*)
31. Monoftongizace *ei* > *e* a *ou* > *o*
32. Systém dlouhých samohlásek po provedení všech změn .
33. Vývoj krátkých samohlásek
34. Systém krátkých samohlásek po provedení všech změn .
35. Vývoj souhláskového systému
36. Změny *šč* > *št'*, *ždž* > *žd'* *št'* > *št*
37. Konsonantický systém po provedení všech změn
38. Skloňování (deklinace). Pád. Gramatické číslo. Rod .
39. Druhy deklinace Deklinace jmenné
40. Vývoj jmenných deklinačních typů
41. Pračeské (příp. staročeské) deklinační typy
42. Deklinace vokalické. Mužské o-kmeny Mužské jo-kmeny .Mužské bjo-kmeny
43. Kolísání mezi o-kmeny a jo-kmeny
44. Substantiva na *-ja*, *-n*, *-r*, *-t*, *-tel'* a *-at'*
45. Mužské u-kmeny
46. Střední o-kmeny . Střední jo-kmeny
47. Přejít od jo-kmenů k nt-kmenům .Střední bjo-kmeny
48. Ženské A-kmeny . Ja-kmeny.
49. Kolísání a přechody mezi a-kmeny a ja-kmeny . bja-kmeny. I-kmeny .Ú-kmeny ъv-kmeny
50. Deklinace konsonantické N-kmeny mužské N-kmeny střední . Nt-kmeny S-kmeny . R-kmeny . Tkmeny.
51. Jmenné sklonění adjektiválií .Deklinace a-kmenová a o-kmenová

52. Jo-kmeny a ja-kmeny .I-kmeny .U-kmeny .Konsonantické sklonění
53. Deklinace zájmenná .Zájmena bezrodá. Zájmena rodová.
54. Zájmeno *k{to}*, *č(so)*. Zájmeno *t(en)*, *ta*, *to*.
55. Zájmeno *j(en)*, *ja*, *je* . Zájmeno *veš*, *vša*, *vše* . Zájmeno *moj*, *ma*, *me*
56. Deklinace složená
57. Adjektiva tvrdá, odvozená od o-kmenů a a-kmenů
58. Adjektiva měkká, odvozená od jo-kmenů a ja-kmenů
59. Časování (konjugace). Osoba. Číslo. Čas . Způsob. Rod .Vid
60. Vývoj českých slovesných tříd a typů .Staročeské konjugační typy.

РЕКОМЕНДОВАНИ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

- Cuřín F. Vývoj českého jazyka a dialektologie. Praha: SPN, 1977.
- Encyklopedický slovník češtiny. Praha: LN, 2002.
- Komárek M. Studie z diachronní lingvistiky. Olomouc 2006.
- Komárek M. Dějiny českého jazyka. Brno: Host, 2012.
- Kosek P. Historická mluvnice češtiny - překlenovací seminář Historická mluvnice češtiny. Tvarosloví. Překlenovací seminář 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014.
- Lamprecht A., Šlosar D., Bauer J. Historická mluvnice češtiny. Praha: SPN, 1986.
- Pleskalová J. Stará čeština pro nefilology. Brno, 2009.
- Šlosar D., Večerka R. Spisovný jazyk v dějinách české společnosti. Brno: Host, 2009.
- Večerka R. Staroslověnština v kontextu slovanských jazyků. Olomouc a Praha: Univerzita Palackého v Olomouci a nakladatelství Euroslavica, 2006.
- Večerka R. Jazyky v komparaci. Charakteristiky současných slovanských jazyků v historickém kontextu. Praha: Euroslavica, 2009.

Інформаційні ресурси

Internetové zdroje

DIAKORP = Diachronní složka Českého národního korpusu, dostupná na <http://ucnk.ff.cuni.cz/diakorp.php>.

ESSČ = Elektronický slovník staré češtiny, dostupný na <http://vokabular.ujc.cas.cz/>.

VW = Vokabulář webový. Webové hnízdo pramenů k poznání historické češtiny, dostupný na <http://vokabular.ujc.cas.cz/>.

VWSTB = Staročeská textová banka, dostupná na <http://vokabular.ujc.cas.cz/>.

Bibliografie české lingvistiky, dostupná na

<http://bibliografie.ujc.cas.cz/KLICSLOV/KL/K004020.HTM>.

Lexikální databáze humanistické a barokní češtiny, dostupná na
<https://madla.ujc.cas.cz/>.

Jazyk a jeho vývoj

<http://www.ethnologue.com/web.asp> – Ethnologue (přehled všech jazyků světa)

<http://saussure.linguistlist.org/cfdocs/new-website/LL-WorkingDirs/static-pages/LangAnalysis.html> – The Linguist List (materiály o jednotlivých jazycích)

<http://bohemistika.xf.cz/jazyk/vyvmaz.zip> – vývoj morfologie a syntaxe od pračéštiny do doby barokní (podle hesel Encyklopedického slovníku češtiny)

http://forum.lide.cz/forum.fcgi?akce=forum_data&forum_ID=45784&auth= –
diskuzní fórum Slované